

VIJFDE JAARVERSLAG

OMTRENT HET

ZOÖLOGISCH STATION

DER

NEDERLANDSCHE

DIERKUNDIGE VEREENIGING,

uitgebracht door de Commissie voor het Zoölogisch Station,
op de Vergadering van 21 November 1880.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1880.

VIJFDE JAARVERSLAG

OMTRENT HET

ZOÖLOGISCH STATION DER NEDERLANDSCHE DIERKUNDIGE VEREENIGING.

Op de vergadering van 15 November 1879 mochten dezelfde vijf personen, die gedurende den afgelopen zomer voor de belangen van het Zoölogisch Station der Vereeniging hadden gewaakt, de voldoening smaken hun mandaat op nieuw voor een jaar verlengd te zien. Op de eerste bijeenkomst, door ons gehouden, constitueerden wij ons als volgt:

Dr. A. A. W. Hubrecht, *President*.

Dr. R. Horst.

Dr. J. van Rees.

Dr. G. C. J. Vosmaer, *Penningmeester*.

Dr. P. P. C. Hoek, *Secretaris*.

En nu wij op het punt staan onze functies andermaal neder te leggen, is het ons een welkome plicht, te voldoen aan artikel 2 van het reglement op het Zoölogisch Station en aan de vergadering een getrouw verslag te doen van hetgeen wij in het afge-

loopen jaar in het belang van ons Station mochten verrichten.

De bezigheden, aan onze commissie opgedragen, zijn uit den aard der zaak gedurende de wintermaanden slechts weinige, en eerst tegen den tijd, dat wij op nieuw een plan ontwerpen voor de vestiging van ons Station, beginnen onze eigenlijke zorgen. In het afgelopen jaar vielen ons evenwel al aanstonds enkele werkzaamheden ten deel, en al willen wij van deze slechts ter loops melding maken, zoo meenen wij toch, dat een korte bespreking hier een plaats moet vinden. Het voorstel, door uwe commissie op de jaarvergadering der N. D. V. ter tafel gebracht, om op de Berlijnsche visscherij-tentoonstelling het Station door een inzending te vertegenwoordigen, was gunstig ontvangen en dus meende uwe commissie, dat het haar taak was, zorg te dragen, dat hare inzending een zoo goed mogelijk figuur maakte. Een nauwkeurig model van het Station werd vervaardigd, teekeningen werden uitgevoerd om enkele bijzonderheden van inwendige inrichting duidelijk te maken, verschillende instrumenten werden bij de inzending opgenomen (zie bijlage A) en een circulaire, die in korte trekken doel en inrichting van het Station aantoont (zie bijlage B), werd ten slotte aan de inzending toegevoegd. Het is de zuiver praktische kant van onze kleine wetenschappelijke instelling, die bij deze inzending op den voorgrond komt, en het is deze praktische kant, die een bekrooning werd waardig gekeurd. Zien wij daarom met een zekere voldoening terug op het feit van onze inzending, zoo rust tegelijk op ons de plicht, hulde te brengen aan het Nederlandsche »Collegie voor zeevisscherijen», wiens krachtige financieele steun het ons mogelijk heeft gemaakt aan ons Station, en door haar aan onze Vereeniging, deze onderscheiding te doen geworden.

Door dit kleine succes aangemoedigd, heeft uwe commissie gemeend moeite noch kosten te mogen sparen om het Station ook gedurende het afgelopen jaar weer te doen vooruitgaan. Voldoende geldmiddelen stelden haar daartoe in staat, en zooals het verplaatsbare laboratorium gedurende de afgelopen zomermaanden is uitgerust geweest kan het, al is het dan ook niet in om-

mochten verrichten. dragen, zijn uit den slechts weinige, en plan ontwerpen voor ze eigenlijke zorgen.

al aanstonds enkele van deze slechts ter t, dat een korte be-; voorstel, door uwe D. V. ter tafel ge-oonstelling het Station, was gunstig ont- het haar taak was, goed mogelijk figuur tation werd vervaar-kele bijzonderheden n, verschillende in-omen (zie bijlage A) el en inrichting van en slotte aan de in-ische kant van onze ze inzending op den ant, die een bekroo-om met een zekere ling, zoo rust tege- n het Nederlandsche ige financieele steun ation, en door haar doen geworden.

uwe commissie ge-om het Station ook vooruitgaan. Vol-staat, en zooals het eloop en zomermaan- an ook niet in om-

vang en weelde, met vele der buitenlandsche instellingen wed-ijveren. Allereerst is het dan ook onze plicht aan allen, die ons hun hooggewaardeerden steun ook dit jaar wederom ten goede lieten komen, onze erkentelijkheid te betuigen en in het bijzonder een warm woord van dank te richten tot Z.Exc. den minister van Binnenl. Zaken, die ons op nieuw de beschikking over een som van f 1000 toestond.

Straks komen wij nog op de tegenwoordige inrichting van ons Station terug; hier vermelden wij, om welke redenen voor den afgeloopen zomer Nieuwediep gekozen werd als de plaats onzer vestiging. Het eerste jaar van het bestaan van ons Station zag dit op den Helderschen zeedijk verrijzen en toen reeds maakten wij, zij het dan ook niet zeer grondig, kennis met de dierenwereld, die in de haven van Nieuwediep, en meer zuidelijk naar den kant van Wieringen, den bodem der zee bevolkte. Een vestiging in de nabijheid van die haven voor een der volgende zomers werd sedert dien tijd in gedachten gehouden en zonder lang dralen werd voor den zomer van 1880 besloten dit plan uit te voeren. Een tweetal leden der commissie (de H.H. Hubrecht en Vosmaer) gingen op de plaats zelf een onderzoek instellen en vonden een zeer geschikte plek op het terrein, dat door het domein tijdelijk aan de maatschappij Nederland was afgestaan. De pogingen om vergunning te krijgen gedurende de zomermaanden van 1880 ons gebouwtje daar te vestigen, werden met een zeer gunstigen uitslag bekroond. Niet alleen het noodige terrein, door een hek van de straat gescheiden, maar zelfs het gebruik van een der grootendeels leeg staande gebouwen werd ons met de meeste hulpvaardigheid afgestaan. Dank het logies, dat de bezoekers van het Station in dat gebouw vonden, dank de groote voordeelen, die voor ons uit de nabijheid van dat gebouw, dat voor een deel gemeubeld en bewoond was, voortvloeiden, kunnen wij gerust beweerden, dat de bezoekers van ons Station het, wat huisselijkheid en aangename levenswijze aangaat, nog nooit zoo goed gehad hebben als dezen zomer. De directie der stoomvaart-maatschappij Nederland kan aanspraak maken op onze warme

erkentelijkheid, en het is ons een aangename taak haar deze hier openlijk te betuigen.

De open veewagen, die in 1876 voldoende was om het geheele Station met zijn inventaris te vervoeren, is, bij de uitbreiding, die het Station allengs onderging, thans daartoe niet ruim genoeg meer. Een tweede (zoogenaamde platte) wagen is onmisbaar geworden en zoo op een dubbelen wagen geladen vertrok het houten huis in de tweede helft van Juni naar het oord zijner bestemming. 's Woendags 23 Juni reisde een der commissie-leden (de heer Hoek) met de noodige timmerlieden naar Nieuwediep, waar den volgenden dag met den opbouw van het Station een aanvang werd gemaakt. Niettegenstaande het transport van het Station naar de plek aan de haven veel tijd kostte en de omvang van het gebouw thans bijkans tweemaal zoo groot is als oorspronkelijk, kon het werkvolk reeds Zaterdag 26 Juni naar Leiden terugkeeren. Het Station werd voor eenige dagen aan de hoede overgelaten van de concierge van het bewoonde gebouw der maatsch. Nederland en ook het commissie-lid vertrok weer, nadat hij er voor gezorgd had, dat het gebouw van gasleiding werd voorzien en de verwer er het zijne toe zou bijdragen om het Station beter tegen weer en wind bestand te doen zijn.

Maandag 5 Juli geschiedde voor het jaar '80 de opening van het Station. Het was de heer van Rees, die zich met de verdere inrichting van het gebouw had belast en in deze omvangrijke taak door den heer Vosmaer krachtig was bijgestaan. Bleef het voorste vertrek evenals vorige jaren als aquarium-kamer dienst doen, de eigentlijke laboratorium-kamer won aanzienlijk in ruimte en bruikbaarheid, nu een derde vertrek aan het Station was toegevoegd. Dit locaaltje doet als ontbijt-vertrek dienst, is tevens lees- en correspondentie-kamer en bleek in alle opzichten te beantwoorden aan de groote verwachting, die wij er van te voren reeds van koesterden.

Boven maakten wij reeds melding van de groote voordeelen, die ons Station ondervond dank de nabijheid van het eene bewoonde gebouw der maatschappij Nederland. De zorg voor al de ge-

maak haar deze hier

as om het geheele
 bij de uitbreiding,
 toe niet ruim ge-
 agen is onmisbaar
 a vertrok het hou-
 et oord zijner be-
 r commissie-leden
 naar Nieuwediep,
 n het Station een
 transport van het
 stte en de omvang
 ot is als oorspron-
 naar Leiden terug-
 an de hoede over-
 bouw der maatsch.
 veer, nadat hij er
 iding werd voor-
 n om het Station

O de opening van
 zich met de ver-
 in deze omvang-
 bijgestaan. Bleef
 rium-kamer dienst
 zienlijk in ruimte
 Station was toe-
 dienst, is tevens
 opzichten te be-
 er van te voren

grootte voordeelen,
 van het eene be-
 zorg voor al de ge-

bouwen, en in 't bijzonder van dat eene, was opgedragen aan mej. Aries, en uwe commissie mocht in haar iemand leeren kennen, die met nauwgezette plichtsbetrachting ook genegen was, voor de belangen van ons Station te waken. Haar werd de zorg voor het rein houden van onze vertrekken opgedragen en tevens maakten wij met haar de noodige schikkingen, zoodat zij bereid was den bezoekers van het Station als cantinehoudster van dienst te zijn. Van beide taken kweet mej. Aries zich op loffelijke wijze.

Werd op deze wijze voor de materiele belangen van Station en bezoekers beter gezorgd dan tot nu toe het geval was, een uitbreiding van de hulpmiddelen zoowel voor het verkrijgen als voor het levend houden van ons studie-materiaal viel eveneens binnen het bereik van onze middelen. Een groote aanwinst vooral bleek het zeil te zijn, dat boven onze in de open lucht geplaatste aquarium-bakken werd aangebracht. Het stroomende water in de boven elkander geplaatste bakken (zie de beschrijving in het vorig jaarverslag) bleek zeer voldoende om de gevangen zeebewoners in het leven te houden en dit te meer, nu wij het versche zeewater onmiddellijk voor de deur hadden en dus gemakkelijk tot verversching van het water konden overgaan.

Zoowel bij de werkzaamheden, die hiermee in verband stonden, als op talrijke uitstapjes, in de haven van Nieuwediep of daar buiten ondernomen, hadden wij evenals vóór vijf jaren een flinken steun aan Lodewijk Vermeulen. Zijn bekendheid met het vaarwater, zijn „bevarenheid” in de volle beteekenis van het woord, kwamen ons telkens goed te stade, en dat Nieuwediep-Wieringen ons in zoovele opzichten leverde, wat wij er van verwachtten, danken wij voor een groot deel aan zijne ervaring en trouwe plichtsbetrachting.

Over die uitstapjes moeten wij iets uitvoeriger zijn. Evenals in vorige jaren had Z.Exc. de minister van Marine zich op nieuw bereid verklaard, ons met een der rijks-vaartuigen van dienst te zijn. Meer bepaald was ons uitzicht geopend gebruik te mogen maken van het inspectie-vaartuig van het loodswezen en was ons vergund ons in deze aangelegenheid te wenden tot den heer

L. J. Spanjaard, kapitein ter zee, chef van het loodswezen te Nieuwediep. De heer Spanjaard stelde met de grootste bereidvaardigheid het inspectie-vaartuig (een schokker) ter onzer beschikking en een zeer belangrijke tocht, met dit vaartuig ondernomen, danken wij aan zijne liberaliteit. Hij vergunne ons hem hiervoor onzen dank te betuigen.

Behalve deze werden talrijke andere expedities door ons op touw gezet. Zoo dregden wij bij herhaling in de haven van Nieuwediep, waar de vlet van Vermeulen uitstekend geschikt voor bleek. Zoo bezochten wij de Balg benoorden en de Ewijksluis bewesten Wieringen, maakten wij een tocht van twee dagen rondom dat eiland en strekten wij een volgende keer onze onderzoekingen door het Amsteldiep tot ver bezuiden Wieringen uit. Naar de Noordzeekant bezochten wij Helsdeur en de Breewijd en breidden wij onze excursies zoo ver uit, als de omstandigheden het maar gedoogden. Over het algemeen handhaafde de rijkdom der zee-fauna in de nabijheid van Helder-Nieuwediep zijn ouden naam. Met die van Wieringen en haar omgeving werd bij deze gelegenheid voor het eerst nauwkeurig door ons kennis gemaakt. En ook deze kennismaking viel ons niet tegen. Sponzen en hydroid-polypen in groote hoeveelheden, Bryozoën in rijke verscheidenheid, op sommige plaatsen overvloed van bijzonder voor onderzoek geschikte vormen, zooals Buccinums en zeeëgels, naast die overal voorkomende dieren, die voor onze vlakke stranden zoo eigenaardig zijn, maken te samen Nieuwediep tot een plaats, die altijd weer verdienen zal op nieuw door ons bezocht te worden. Veel punten aan de Nederlandsche kust zijn er nog, waar ons Station zich nog niet heeft vertoond (Petten en IJmuiden, Hoek van Holland en Hellevoetsluis, Zierikzee en West-Kapelle) en die misschien ook voor ons van gewicht zullen blijken; toch is ons thans reeds overtuigend gebleken, dat Nieuwediep altijd zal moeten beschouwd worden als een der meest geschikte punten, wanneer er sprake is van de blijvende vestiging van een zoölogisch kust-station.

Het Station mocht zich in het afgelopen jaar verheugen in een talrijk bezoek van belangstellenden. Onder deze maken wij mel-

ding van den heer Tegelberg, directeur der maatschappij Nederland, van prof. van Braam Houckgeest uit Groningen, en van de heeren Bottemanne en Verschoor van Nisse, die in opdracht hadden voor het Collegie van zeevisscherijen een onderzoek in te stellen naar de oesterbanken in de Zuiderzee.

De volgende negen leden uwer Vereeniging maakten gedurende den afgelopen zomer voor korteren of langeren tijd van het Station gebruik:

Dr. J. van Rees	5 Juli.
Th. J. Cattie	17 »
Dr. G. C. J. Vosmaer	21 »
J. F. van Bemmelen	9 Augustus.
Dr. A. A. W. Hubrecht	9 »
J. C. C. Loman	12 »
Dr. L. A. J. Burgersdijk	13 »
Prof. Max Fürbringer	25 »
Mr. S. C. J. W. van Musschenbroek	26 »

Drie leden uwer commissie bezochten gedurende de zomermaanden buitenlandsche kusten en zoölogische stations, gedeeltelijk wel met het doel hun practische kennis omtrent wezen en inrichting van zoölogische laboratorien te vermeerderen. Dr. Horst bezocht Wimereux, Dr. van Rees Le Croisic, Dr. Hoek Roscoff, drie plaatsjes op de Fransche kust. Maakten zij daar kennis met een fauna, die rijker is, dan wij ze op eenig punt der Nederlandsche kust aantreffen, zij werden toch versterkt in de overtuiging, dat het voor Nederland evenzeer plicht is de kennis van haar natuur te bevorderen als voor eenig ander land, en dat de pogingen in die richting door uwe Vereeniging in het werk gesteld, reeds nu in het buitenland die waardeering genieten, die zij behoeven.

Gaan wij dan vol moed op de ingeslagen weg voort!

Rekening en Verantwoording over 1879/80.

Uitgaven.

Exploitatie-kosten, incl. vervoer van het gebouw . . .	f 628.54
Uitbreiding inventaris	» 167.49 ^s
Administratie-kosten	» 51.39 ^s
Model gebouw en verdere uitgaven tentoonstelling Berlijn. »	185.15
Chemicalien, glaswerk enz.	» 90.83
Onderhoud gebouw	» 185.43
Netten, dreggen enz.	» 15.45
Verblijfkosten commissie-leden	» 217.41
Reiskosten commissie-leden	» 130.86 ^s
	f 1672.56 ^s

Ontvangsten.

Batig saldo 1878/79 en rente	f 427.68
Subsidie van de Regeering	» 1000.—
» » Teyler's genootschap	» 300.—
Bijdrage van de Dierk. Vereeniging	» 100.—
» » genootschappen en particulieren.	» 253.50
» College voor de zeevisscherijen (tegemoet- koming in de onkosten voor de Berlijnsche Vis- scherij-tentoonstelling).	» 200.—
Totaal ontvangsten	f 2281.18
Totaal uitgaven	» 1672,56 ^s
Batig saldo.	f 608.61 ^s

BIJLAGE A. Extract uit den Catalogus der Berlijnsche Tentoonstelling, p. 181.

1. Modell ($\frac{1}{12}$ der natürlichen Grösse) der mobilen, hölzernen Baracke, welche seit 1876 jährlich während der Sommermonate

er 1879/80.

v . . . f	628.54
. . . »	167.49 ^s
. . . »	51.39 ^s
Berlijn. »	185.15
. . . »	90.83
. . . »	185.43
. . . »	15.45
. . . »	217.41
. . . »	130.86 ^s
f	1672.56 ^s

. . . f	427.68
. . . »	1000.—
. . . »	300.—
. . . »	100.—
. . . »	253.50
oet- Vis-	
. . . »	200.—
. . . f	2281.18
. . . »	1672,56 ^s
. . . f	608.61 ^s

er Berlijnsche

obilen, hölzernen
er Sommermonate

Gelegenheit bietet zum Anstellen von Untersuchungen über Bau und Lebensweise der zur Meeresfauna Hollands gehörenden Seethiere. Im Sommer 1876 war sie in Helder, 1877 in Vlissingen, 1878 und 1879 auf der Insel West-Terschelling errichtet; während der Wintermonate wird sie zusammengepackt und meistens in Leiden aufbewahrt.

2. Grundriss der Niederländischen zoologischen Station.
3. Die Seewasser-aquarien mit Durchlüftungs-apparat, wie sie im Sommer 1878 angewendet worden sind. Die Treibkraft wird von einer Heisse-Luftmaschine geleistet (System Rennes, Utrecht) welche meist mit Gas, in diesem Falle jedoch mit Holzkohle und Coaks geheizt wird. Die Rennes-machine setzt eine Luftpresspumpe in Bewegung; die comprimerte Luft wird in einen Blechkessel geleitet und von hier aus durch ein Röhrensystem von Blech, Guttapercha und Glas zu den Miniatur-aquarien geführt. Im Allgemeinen hat dieser Aquarieneinrichtung weniger gute Resultaten geliefert wie
4. Seewasseraquarien mit fließendem Wasser, wie sie im Sommer 1879 aufgestellt wurden. Einer Reihe treppenweise angeordneten Holzkübel wird ein ununtbrochener Wasserstrom aus einem grösseren, ganz oben gestellten Fasse zugeführt. Das Seewasser, welches alle Kübel durchströmt hat, wird in einem unten aufgestellten Fass wieder gesammelt und dieses entweder wieder in das obere Fass zurückgegossen (durchschnittlich jede 6. Stunde) oder aber es wird letzteres mit frischem Seewasser gefüllt.
5. Pelagisches Netz für den Fang der an der Meeresoberfläche lebenden Seethiere (System Marion).
6. Dasselbe in Natura.
7. Schwebendes Netz um Auftrieb aus einer beliebigen Tiefe zu bekommen (Modell Weissmann).
8. »Gronddregg'' (grosses Modell).
9. » (kleines »).
10. Sogenannte »Austernkorre'' für Conchylienreichen Meeresboden, welcher die Hanfnetze zu zerreißen pflegt.

11. Kratzernetz für Pfähle und Hafendämme.
12. Jahresberichte und Publikationen wissenschaftlicher Art, welche bisjetzt von der zoologischen Station veröffentlicht worden sind.

BIJLAGE B.

INTERNATIONALE AUSSTELLUNG

VON

PRODUCTEN UND GERÄTHSCHAFTEN DER SEE- UND BINNEN-FISCHEREI

zu BERLIN im April 1880.

Kurzer Bericht über die Zoologische Station der Niederländischen Zoologischen Gesellschaft.

Die Niederländische Zoologische Station verdankt ihr Dasein dem immer stärker fühlbar werdenden Mangel eines practischen, für zoologische Zwecke eingerichteten Gebäudes, in welchem man das ganze Jahr hindurch, oder auch nur während der Sommermonate an der Seeküste arbeiten könnte. Dass dieser Mangel sich allenthalben fühlbar macht, beweisen hinlänglich die zahlreichen Laboratorien, welche man in den letzten sechs Jahren an so vielen und so weit von einander entfernten Küstenpunkten errichtet hat. Die Neapeler Station — besser wäre es sie die Dohrn'sche zu nennen — war wohl die erste: die Triester, die Lacaze-Duthier'sche in Roscoff, die Amerikanische von Prof. Al. Agassiz folgten ihr auf dem Fusse; Concarneau, Wimereux, Jersey und Stone-haven sahen erst in den letzteren Jahren kleinere Stationen eröffnen und so hat auch die Niederländische Küste seit vier Jahren ihre zoologische Versuchs-Station.

In Einer Hinsicht steht aber die Niederländische Station — mit Ausnahme nur der Stone-haven'schen, welche drei Jahre später als die Holländische, ganz nach ihrem Beispiel und Plan organisiert wurde — unter ihren Schwestern vereinzelt da.

Es besteht diese Differenz ganz besonders darin, dass sämtliche, bisher eröffnete Stationen an einem bestimmten Orte errichtet sind, die Einrichtung der Niederländischen Station aber derart ist, dass sie bald an dem einen, bald an dem anderen

Punkte der Küste aufgestellt werden kann, und man somit in der Lage ist die faunistischen Verhältnisse eines grösseren Küstengebietes zu erforschen.

Das ganze Gebäude ist eine bloss aus Holz zusammengesetzte Baracke, welche nach Belieben zusammengeschlagen und wieder aufgebaut werden kann und sich recht leicht zu Schiff oder per Eisenbahn transportiren lässt. Es braucht kaum gesagt zu werden, dass diese Einrichtung sich auch als die am wenigsten kostspielige erwiesen hat. Die Niederländische Zoologische Gesellschaft ist ein junger und nicht sehr reicher Verein: sie verfügt über keine andern Einnahmen als über die Beiträge ihrer Mitglieder und mit diesen müssen sowohl die Verlagskosten einer theueren Zeitschrift als auch die Auslagen für eine zoologische Bibliothek, woran es in Holland seit Jahren sehr gebricht, bestritten werden.

Vielleicht wird es Manchen interessiren zu wissen, welche Summen für die Errichtung der Station verwendet worden sind. Anfänglich meinte man mit ungefähr 5000 Mark (3000 Gulden Holländische Währung) sämtliche Ausgaben bestreiten zu können. Als aber die finanziellen Verhältnisse sich wider Erwarten günstig gestalteten, zumal auch die Niederländische Regierung ein Subsidium verlieh, konnte mehr verwendet werden. Das Gebäude sammt seinem Inventare von physikalischen und chemischen Instrumenten, von Fisch- und Dredge-Apparaten hat bis jetzt eine Ausgabe von 8 à 10 Tausend Mark verlangt. Für den Betrieb der Station, welche bisher bloss während der Dauer von 2 à 2½ Sommermonaten jährlich für Studierende geöffnet war, braucht man jedes Jahr ungefähr 2000 à 2500 Mark. Auch von Seiten des Marine-Ministeriums wurde der Station eine sehr willkommene Unterstützung zu Theil; und zwar in der Form von Schoonern, Dampfbarkassen u. s. w., vermittelt derer die Dredge-Versuche über ein viel grösseres Gebiet (einmal bis in die Gegend von Helgoland und bis in die Nähe der Englischen Küste) ausgedehnt werden konnten.

Eine kurze Beschreibung des Gebäudes darf hier nicht fehlen. Es besitzt die Station drei Zimmer und ausserdem einen kleinen

licher Art, welche nicht worden sind.

NNEN-FISCHEREI

ation der
schaft.

lankt ihr Dasein eines practischen, in welchem man end der Sommer-ieser Mangel sich h die zahlreichen Jahren an so vie-
punkten errichtet ie die Dohrn'sche, die Lacaze-Du-Prof. Al. Agassiz reux, Jersey und kleinere Stationen üste seit vier Jah-

che Station — mit drei Jahre später und Plan organi-da.

rin, dass sämt-
timmten Orte er-
hen Station aber
an dem anderen

Anbau für ihren Diener. Das vordere Zimmer bildet eine Art Vorhalle: es ist das Aquarium-Zimmer, dessen Thür und Fenster fast den ganzen Tag geöffnet sind. Es wird die Station, wenn nur immer möglich, so gestellt, dass die Thüre gegen Norden gerichtet ist. Durch eine zweite Thür communicirt die Vorhalle mit dem Hauptzimmer, dessen vierzig Quadratmeter grosse Räumlichkeit mit sieben Arbeitstischen ausgestattet ist. Ein Schrank mit Schubladen, ein anderer für Instrumente, Reagentien, Flaschen u. s. w. vervollständigen mit den nöthigen Sesseln, Tischen, Waschbecken, Pulten u. s. w. die Mobilien dieses Zimmers. Der dritte Raum von der nämlichen Grösse wie die Vorhalle wird als Bibliothek benutzt. Zugleich dient er als Schlafzimmer des Directors, dessen zusammenschlagbares Feldbett den Tag über in einen der hier befindlichen Schränke geschoben wird.

Was den Betrieb der Station angeht, so ist dieser selbstverständlich so einfach wie möglich organisirt. Von den Mitgliedern der Zoologischen Gesellschaft wird jährlich ein Ausschuss ernannt, welcher am Ende des Jahres einen kurzen Bericht veröffentlicht und über die Ausgaben Rechenschaft ablegt. Die Station hat ihre eigene Casse, welche aus der Casse der Gesellschaft jährlich eine vorausbestimmte Summe bekommt, sonst aber von dieser ganz getrennt ist. Von der Commission ist immer Eins der Mitglieder an Ort und Stelle, und diesem ist dann die gesammte Leitung des Betriebes anvertraut. Unter seiner Aufsicht wird die Baracke errichtet, unter seine Leitung die Möblirung u. s. w. der Station vollzogen. In gleicher Weise wird am Ende des Sommers das Einpacken sämmtlicher Gegenstände und der Aufbruch der Station besorgt. Ein geschickter Diener ist mit dem Reinhalten der Station beauftragt, und sonstige auf das Laboratorium bezügliche Dienste werden von diesem geleistet. Wo möglich ist der Diener zugleich Fischer und kommt seine Thätigkeit auch in dieser Hinsicht der Station zu Gute.

Der Zutritt zum Laboratorium steht jedem Mitgliede der Niederländischen Zoologischen Gesellschaft frei; Ausländer werden als Gäste aufgenommen. Falls die Anmeldungen die Zahl der Ar-

beitsplätze übersteigen, werden von dem Vorstande bezüglich Verabredungen zwischen den betreffenden Naturforschern eingeleitet.

Das Directorium besorgt den Verkehr mit den Fischern, schafft möglichst viel Untersuchungsmaterial für die arbeitenden Naturforscher herbei, die aber auch auf eigene Hülfe angewiesen sind. Sämmtliche grösseren Fisch-Expeditionen stehen unter Leitung des betreffenden Commissions-Mitgliedes, welches, als für die Besitzthümer der Station verantwortlich, in derselben auch die Nacht zubringt. Publikationen über die in der Station angestellten Untersuchungen werden vorzugsweise in ihrem Jahresberichte, so wie auch in der Zeitschrift der Niederländischen Zoologischen Gesellschaft veröffentlicht. Ueber die Instrumente und Apparate, welche zum Herbeischaffen des zoologischen Materiales dienen, sowie über die Aquarieneinrichtung mögen die zur Ausstellung eingesandten Modelle und Wandtafeln (siehe Catalog der Ausstellung) Auskunft geben.

Der Vorstand der Zoologischen Station der Niederländischen Zoologischen Gesellschaft,

A. A. W. HUBRECHT, *Präsident.*

R. HORST.

J. VAN REES.

G. C. J. VOSMAER, *Rendant.*

P. P. C. HOEK, *Secretär.*

Leiden, 1 März 1880.